

lyett megírnia, nehogy úgy járjon, mint a neutronnal, aminek publikált felfedezéséről végül lekészt. Majoránával kapcsolatban rejtélyben nincs hiány, mert 1937-es eltűnésére máig nem derült fény – de ezzel Abonyi már nem foglalkozik, csupán *Leonardo Sciascia* munkásságára utal.

*Szilárd Leó*val két írás is foglalkozik; az elsőből mindent megtudunk, amit Szilárdról tudni feltétlenül szükséges az *Einstein*nel közös hűtőgép-szabadalmától a Maxwell-démon Szilárd-féle változatán keresztül az atombombáig, illetve ezen is túl rákbetegségének saját számításon alapuló sikeres sugárkezeléséig. Szilárd élete kész regény, de Abonyi elővett egy másik regényt, *H. G. Wells* 1914-ben megjelent *A fölszabadult világát*, és elgondolta, milyen befolyást gyakorolhatott Szilárd pályafutására. Wells ebben a könyvében *Soddy* radioaktivitást ismertető előadásából kiindulva az emberiség energiagondjait a radioaktivitás energiájával oldja meg – a regényben 1953-ra már működnek az energia-felzabáló gépek, majd hamarosan felrobban az első atombomba (Wells kifejezése az atomic-bomb) és megkezdődik a világkormány küzdelme a leszerelés és a jólét érdekében. Abonyi egy szellemes belső monológban hozza össze Wells fikcióját a Szilárd megélte valósággal egy másik sci-fi-ig, *A delfinek bangjáig*.

1996-ban megjelent egy amerikai tudománytörténeti könyv a radarcsillagászatról, és benne néhány oldal *Bay Zoltán* és csoportja eredményeiről. Ennek köszönhetjük Abonyi érdekesítő beszámolóját a radar második világháborúbeli fejlődéstörténetéről, ő ugyanis érzékeny a magyar eredmények visszhangjára a nagyvilágban. Erre már felfigyelhettünk az Eötvös Loránd általános relativitáselméleti szerepéről szóló résznél. Ebben az esetben a Bay-eredményekről szóló rész az amerikai könyvben ugyan nem terjedelmes, de a lényegét elismerő, hiszen leírja, hogy a radarcsillagászatban a hosszabb mérési idejű kumuláció alapvető szerepe Bay érdeméért honosított meg.

De bekerültek Abonyi könyvébe az eltűnteken és magyarokon kívül más kiválóságok is, mint a magerói-ról nevezetes *Yukawa* vagy *A modern fizika vezető szelleme, Wolfgang Pauli*, akinek „Kedves radioaktív Hölgyek és Urak!” megszólítású nyílt levele a neutrínóhipotézisről önmagában is elbűvölő olvasmány.

És akkor még ott van két előadás a súlytalanság állapotáról, illetve a Föld légköréről. Amolyan mestermunkák annak bemutatására, hogyan kell egy széleskörű témát bevezetni, felvetni a tisztázandó kérdéseket és a megadott válaszokat meggyőző példákkal alátámasztani. Az olvasónak csak követnie kell az előadottakat, és meg fogja érteni, hogy miképp kell a súlytalanság állapotában például tömeget mérni (amit a cikk elolvasása nélkül egy nem fizikusi vagy mérnöki végzettségű olvasó magától többnyire nem fog ki találni).

A Tanáraink voltak zárófejezet tisztelgés a mesterek és példaképek választott munkatársak előtt. A relativisztikus fejezetek elolvasása után Novobáztzy Károly hatását aligha lehetne letagadni, de szerencsére a *Neugebauer Tibor, Fényes Imre és Marx György* közelében eltöltött évek sem nyomtalanul múltak el. A könyv végén található összeállítás Abonyi Iván munkáiról arról tanúskodik, hogy amit tanult, azt jól kamatoztatta.

Szólni kell a könyvet megvalósító Magyar Tudománytörténet Intézet, mint kiadó és *Tordas György* nyomdai előkészítő munkájáról. Ahogy már megszokhattuk, kiváló minőségű munkát vehet kézbe az, aki kinyomozza, hogy hol lehet hozzájutni (nyilván a kiadónál, honlapjuk az interneten megtalálható). Szemet gyönyörködtető tipográfia és kiváló minőségű ábrák jellemzik ezt a kötetet is, ami a Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 78. kötete, amely szám és a vele járó minőség a sajtó alá rendező *Gazda István* és munkatársai eléggé nem dicsérhető érdeme.

Füstöss László

HÍREK – ESEMÉNYEK

HÍREK AZ UNIVERZUMBÓL

A Tejútrendszer aprócska szomszédja

A Nyilas csillagképben található, mintegy 1,6 millió fényévre lévő NGC 6822 katalógusjelű, Barnard-galaxis néven is ismert irreguláris, mindössze csak mintegy 10 millió csillagnak otthont adó törpegalaxis Tejútrendszerünk egyik legközelebbi szomszédja.

Az objektumot *Edward Emerson Barnard* vizsgálta először egy 125 milliméter nyílású refraktorral 1884-ben. A galaxis új portréját a La Silla-n üzemelő 2,2 méteres MPG/ESO teleszkóp Wide Field Imager kamerá-

jával rögzített felvételek alapján állították össze (lásd hátsó borítót). A képen megfigyelhető vörös ködök mind aktív csillagkeletkezési területek, melyekben fiatal, forró csillagok gerjesztik, fűtik fel a környező gázt. A galaxis jellegzetes alakzata a buborékszerű köd, amelynek gyűrűszerű struktúráját a centrumában helyet foglaló forró csillagokból kiáramló csillagszél és a környező interstelláris anyag kölcsönhatása hozta létre.

Kovács József, <http://hirek.csillagaszat.hu> nyomán

ISSN 0015325-7

9 770015 325009 09010